

dige Billeder; det er ikke et Bærk af en Gigant, men af en mild Fæe, intet mægtigt rystende Epos, men et blidt rorende Hyrdedigt." Jeg vilde foie til: Læg Søndmørs og Romsdalens Alper i den fjerne Daggrund, og den episke Idyl er færdig.

Bed Foden af disse Bakker ligger Embedsgaarden for Amtmanden over Nordre-Thronhjems Amt. t. Grev Trampe, hos hvem vi bleve venligen modtagne. Nedover til Strandstedet Strømmen, hvor en Færge fører over Elven, gik nu vor Vej, og i Aftenens Svaling naaede vi Maalet for vor Dagsreise, det gamle Steenkjær, hvor Harald Haarfager tidt opholdt sig. Hakon den Rige lod bygge Steenkjær, hedder det ¹⁾, og den var det mægtigste Handelssted nordensjælds, indtil Olaf den Hellige plyndrede den, og lod Alt, hvad han fandt, bringe til Nidaros. Nu er den ikke af synderlig Betydning, men dens fordeelsagtige Beliggenhed vil i Tiden maaskee hæve den til Kjøbstadrang.

Fra dette Sted begyndte mine antiquariske Udflugter Dagen efter. Monumenterne ved Stods Kirke, eller paa Gaarden Egge, hvor en af Indthronernes fornemste Hovdinge ved Navn Thrandur Haka, og den mægtige Sølver og Kalf Arnesen, der var med i at fælde Olaf den Hellige, skal have boet ²⁾, reiste jeg ikke hen for at see, saasom man havde sagt mig, at de fandtes alle afbildede hos Klüwer. Skulde jeg have feilet heri, saa veed jeg dog, at min Ven Stiftamtmand Christie har denne Sommer været der paa Stedet, og vil have bemærket det Fornødne.

De 2 store Træboller, som efter Bings Beretning skulde have været paa Gaarden Egge lige fra Kalf Arnesens Tid af, er det vel neppe, som Antikviteter betragtede, synderlig bevendt med. Den største af disse, om hvilken der fortælles, at Kalf Arnesen kunde føre den til Munden, endssjondt den rummede 17 Skander, hører man intet mere til om. Den mindre derimod, som endnu findes i Videnskabs-Selskabets Antikvitets-Samling i Throndhjem, holder en Vidde af 22 Tommers Diamanter, og er 9 Tommer høj, uiberegnet Foden, hvis Diameter holder 10 Tommer. Den er overstrøget med en rød Farve, og beslaaet med tyndt Jernblik. I dens Bund findes et pudsigt Malerie, men som vidner mod dens foregivne Ælde; og, var den ægte, vilde man af dens Indskrifter læse

¹⁾ Bings Morg. Beskriv. S. 644. Jfr. Falsens geograf. Beskriv. S. 45 og 85.

²⁾ Bings, sammesteds S. 118.

at kjende den Tid's Drifkehelte i disse Egne, blandt hvilke Kalf Arnesen paa Egge og Thorer Hund paa Mære udtrykkelig nævnes. Men man overbevises let, saavel af Maleriet paa Bollens Bund, som af Sproget i Indskrifterne, at denne Bolle har intet med Oldtiden at bestille, og at den vist ikke har været tilstede paa Egge i Kalf Arnesens Tid. Det skulde ogsaa været heel besynderligt, om en Træbolle havde holdt ud at være til i en Række af 800 Aar! —

Oldtidsminderne paa Gaarden Hægge, tætved Steenkjer, som jeg nu foretog mig, efter Klüwers Anviisning, at gennemgaae, ere heel mærkelige. Her har Drethinget staaet, siger Ving¹⁾, indtil det flyttedes til Midaros; og Kraft²⁾ taler om et Aherjarthing paa dette Sted. Ligemeget. Alt rober, at dette Sted har været bestemt til Folkforsamlinger. Unægteligt er det, at Klüwer har med streng Nøiagtighed anlagt disse ældgamle Monumenter paa sit Kart, og Antikvaren vandrer med Tilfredshed mellem dem; men naar han angiver alle de 3 store elliptiske Steenkredse for at være Thingsteder, da tør jeg ikke antage, at Saadant er ophøiet over al Tvivl. Der savnes nemlig i dem Alle en Midtsteen, der med Visshed kunde gjælde for et Dommersæde, ligesom heller ingen af de omkringstaaende Stene, der danne Ellipsen, ere bequemme at sidde paa. Den sydligste og største af disse Steenkredse er 64 Al. lang og 14 Al. bred, og har indeholdt 44 til 45 Stene, hvoraf 38 ere tilbage. Den anden i S. V. for hiin liggende Steenkreds er blot 30 Al. lang, og af omtrent samme eller lidt mindre Bredde, men fattes som hiin endeel Stene: den har ikke flere end 15 tilbage. Mellem denne og den første Kreds er blot en Afstand af 45 Alen. Den tredie og nordligste Kreds, i en Afstand fra den første af omtrent 100 Alen, skal efter Klüwer have været 56 Al. lang, og efter Kartet at domme af samme Bredde som den første; men den syntes mig paa langt Hold at være saa forstyrret, at jeg ikke gav mig af med uovene at undersøge den. Kan man bruge de overblevne Stene, som man har brugt de nu bortførte, saa forsvinder den snart af Oldtidsmindernes Række.

Naar man nu tænker sig disse Steenkredses korte Afstand fra hinanden, og især den Førstes fra den Anden, hvor Mellemrummet er saa kort, at der fra den Eine kunde høres over til den anden, saa forekommer det mig, at her neppe kan blive Tale om Thingsteder, ihvorvel jeg aldrig skal nægte, at et Thingsted her

¹⁾ A. S. 244.

²⁾ N. S. 6te D. S. 130.

anlagt ved det gamle Handelssted Steenkjær maatte have været meget bekvent for de omliggende Bygder. Men hvortil 3 Saadanne paa et Areal af omtrent 250 Alen? Hvis de 5 Steenkredse paa Egge ligne den, som Klüwer har afbildet paa Pl. No. 27, og derom vil Stiftamtmand Christie formeentlig give os nærmere Oplysning, og hvis disse Kredses Anordning kommer det Begreb nærmere, som man pleier gjøre sig om Thingsteder, saa vilde jeg heller antage, at Allher jarthinget var holdt paa Egge, end paa Hegge, og da vilde jeg snarere troe, at de 3 elliptiske Kredse, som man finder paa det sidste Sted, stode i Forbindelse med Offerstjensstenen, og det saa meget heller, som Klüwer bemærker, at de 3 Stene i den nordenfor den største Ellipse liggende Kreds muligens kunde være Fodder under et senere bortført hedenisk Altar eller Offerbord, endskjondt endogsaa dette forekommer mig tvivlsomt, fordi saadanne Fodder findes i Almindelighed i triangulair Stilling, ludende mod hverandre, men disse sees stillede i en ret Linie.

Indt. Hvor gaadefuldt dette ~~nu~~ end kan være, saa staaer det dog ikke til at nægte, at dette Antikvitets-Areal paa Hegge, af omtrent 500 Alens Udstrækning i Længden, er saare mærkeligt. Her findes, foruden de nævnte 3 Ellipser, 12 tildeels destruerede runde Gravhøie, 6 Støbhøie og 2 Fodangelfigurer, tilsammen 23 Oldtidsminder, og der har maaskee, især mod Syden, været flere. Skade, at dette Areal ikke er bleven, som efter Klüwers Sigende bestemt var, indhegnet!

Fra Hegge kjørte vi til Helge. Det er en halv Mil, mener jeg, og Veien er vel banet, indtil man kommer op til Stovens, Konsul Grams elegante Baaningshuus, hvor han om Sommeren opholder sig, for at have Tilsyn med sine mange Fabrikker; men siden gik det over Stok og Steen i bogstavelig Forstand. Man lønnes imidlertid for sin Møie, naar man staaer mellem disse kostelige Monumenter. Man glemmer næsten at see ned paa de lavere antikvariske Gjenstande, naar man faaer Diet fæstet paa de 2 herlige imponerende Bautaestene, som Klüwer har saa smukt afbildet i hans Norske Mindesmærker No. 24. De ere omtrent lige høie, $9\frac{1}{2}$ Al., og den ene især er særdeles skjøn. En Steenkreds staaer i Nærheden af dem, og her synes et Offeraltars at have staaet; thi 3 Stene findes her stillede triangulairt mod hverandre. Pladen eller Offerbordet er imidlertid borte. Utter findes en Kreds, 100 Al. i Omfang, dannet af 8 med et Mellemrum fra hverandre reiste Stene — den 9de er forrykket, ligesom der findes ledig Tomt til 3 andre, hvilket paa Klüwers Kart ikke er angivet — og i hvis

Midte staaer en veldannet og til at sidde paa ret bekvem Steen, som man ^{ved} medrette tor kalde et Dommersæde. Dette maa jeg antage for et Thingsted, om det end her er Tilfældet, som paa Hegge, at tæved — hvilket synes at have undgaaet Klüwers Opmærksomhed — i S. B. for denne Kreds ligger en lignende, mindre end hiin, og mere forstyrret, af næsten samme Omfang. Nu maa jeg atter spørge: hvortil skulde 2 Thingsteder tæt ved hverandre? Eller skulde maaskee denne Sidste være en Thingbod, d. e. et privat isoleret Sted, som en enkelt eller vel flere Familier havde indbegnet paa Thinget til privat Brug ¹⁾? Om saa er, saa kan ogsaa den største Steenkreds paa Hegge reddes som Thingsted, og saa kan man kaste Lod om, hvor Drethinget eller Alherjarthinget har staaet, om paa Helge eller paa Hegge eller paa Egge — thi alle 3 Steder ligge Steenkjær nær — eller om der paa ethvert af disse Steder har været holdt særskilt Thing? — Vi have, mener jeg, endnu alt for liden Kundskab om Hedenoldets Skikke og Indretninger, til kategorisk at kunne domme om Bestemmelsen af Et og Andet, der viser sig for os.

Nordenfor disse Steenkredse, i en Strækning mod Vest, ligger en Steensætning, som jeg fulgte i en Længde af 60 Skridt, og som jeg vilde have antaget for en Skibshoi, hvis den havde haft en forholdsmæssig Bredde; men denne fandtes at være knap 4 Alen. Nu oplyser Klüwer mig om, at det er en Muur, som vel er her afbrudt ved en Nabning, men som strækker sig langt videre ad Vesten lige til Stranden, hvor det gamle Steenkjær, som han har affat paa sit Kart No. 23. fordum laae, men hvis Ruiner nu, formedelsst Jordens Hævning i 7 til 800 Aar, ligge omtrent 800 Alen høiere op.

Uf Gravhøiene paa dette antikvariske Fjællede ere Helgeshøugen, Drmsshøugen, og nok En uden videre Benævnelse, de anseeligste. Uf de øvrige findes enkelte inde i Skoven, og deriblandt een med en Dautasteen paa Toppen, som findes hos Klüwer afbildet. De ere opfaste af svære Kampestene. Uf de øvrige Monumenter findes 2, hvis Bestemmelse jeg ikke kjender, ligesom jeg heller ikke har truffet paa nogle lignende; de see saaledes ud:

¹⁾ Herom fortæller Falten i hans Indledning til Norges udførligere Historie (el. geograf. Beskriv.) S. 119.

Den ene af disse ligger inde i Skoven, men den anden ved Veien, og i Begge ligger Stenene fladt nedtrykte i Jorden, ligesom de cirkelformige Steensætninger paa Thingmoen i Søndfford ¹⁾. Schöning fandt Saadanne paa Gaarden Forbrigt i Værdalen, og mener, at de have henhørt til Dffertjenesstenen i det Forodinske Old ²⁾. Klüwer har ikke indladt sig paa nogen Konjektur desangaaende. Tætved den sidstnævnte Figur af dette Slags ligger en cirkelrund Steensætning, muligens en Kampplads, som vel i sin Tid Veivæsenet er kommet noget for nær; thi lidt af dens Peripherie er overskaaret.

Dette mærkelige Antikvitets-Fællede indeholder 36 Monumenter, nemlig 2 ranke og høie Bantastene, 2 mindre men tykkere, hvoraf den ene er nedfalden, 2 saakaldte Thingsteder, 1 formeentligt Dfferaltan midt i en steensat Ring, 1 Kampplads, 2 flade firkantede Steensætninger, en lang Steenmuur, omtrent 4 Alen bred, affkaaren i Midten, 21 Gravhøie og 4 kelesale liggende Steenblokke, uvist til hvilken Bestemmelse — alt dette paa et Areal af omtrent 220 Kvadratalen. Mærkeligt nok, at blandt disse Minder findes ikke en eneste Skibshoi!

Dagen efter gik Rejsen ad Mære til, hvor jeg lystede at see Kirken og Tomterne af det gamle Dfferhuus, hvor den fromme Hakon Adelsteen blev tvungen til at spise Hestelever ved Thrøndernes Dffergilde. Jeg kjender vel den Paastand, at Dfferhuset laae ikke her, men paa Gaarden Gilberg, nogle hundrede Skridt nordensfor Mære Kirke; men jeg antager alligevel, at det har ligget her, og jeg har til Grund for min Mening, først Saguet, som endnu vedligeholder sig, og dernæst den historiske Kjendsgjerning, at hvor man i Christendommens første Tider byggede Kirker, der byggede man dem enten i Nærheden af de hedenske Helligdomme, eller selv paa disse Tomte, for ligesom at nedtrampe hine Helligdomme, eller vise Korsets Seier over Afguderiet. Saaledes forberedet af min Indbildningskraft traadte jeg ind paa Mære Kirkegaard, og, ihvorvel her var med legemlige Dine intet at see, saae jeg i Nanden dog med Bemod, hvorlunde Hakon, der meente det saa vel med sine Undersaatters bedre Dplysning, maatte her i Templets store Forhal trække Dampen ind i sig af den rygende Dfferkjedel, ligesom forhen paa Glade, og hvor det blev nægtet ham at maatte slaae Kors over de Bragabægere, som han nødtes til at drikke. Jeg saae ham ved denne

¹⁾ Urda, 2det Bind, S. 14 ff., Pl. II, Tab. 1.

²⁾ "Reise til Stillestad" i Topograf. Journal 12te Hefte S. 72 ff.

1e
 Voldsomhed rynke sine Bryn, og ved Tidenden om at man havde dræbt hans Præster og lagt hans Kirker i Aske, at fatte med indædt Harm den hævnende Beslutning at tugte de overmodige Thronder. Jeg saae Olaf Trygvesson, i sin voldsomme Jver for Christendommens Sag, træde ind i dette Tempel, stode Thorsbilledet ned fra sin prægtige Karm, dræbe de forsamlede Gøder, og siden lade Templet, med 80 i Samme indsluttede Seidmænd, worde Quernes Nov. Templet kan altsaa ikke have staaet, da Olaf den Hellige senerehen i Tiden forstyrrede Dffergildet paa Mære, og dræbte dets Forstander, den mægtige Olver paa Eg-gja, hvis Enke Sigrid blev gift med Kalf Arnesen. — Synet forsvandt, og nu traadte jeg ind i den ærverdige Steenkirke, der formeentlig er opført paa Dfferhusets Grund. Om denne har Bing og Klüwer og Kraft sagt det Fornødne. Vel burde jeg have efterseet de katholske Relikvier, som findes i Altarbordets Helligdom; men jeg var saa fortunlet af de førømtalte ofdnordiske Phantasier, at jeg — reentud sagt — glemte det.

Fra disse Helligdomme gik jeg hen til den tætved Kirken liggende Gaard Mære, for at see de Tomter, hvor Thorer Hund, en af St. Olafs Banemand, havde fordum vandret. Her boede han, og spillede i sin Tid en vigtig Høding-rolle. Af hans Bolig er der vel lige saa lidet tilbage, som af Thorstemplet paa Mære; men det er dog altid interessant at betræde det Sted, hvor en bekjendt historisk Mand, hylde man end ikke hans Personlighed, har boet og sytlet. Og han har boet skjønt; thi fra dette høitliggende Stede aabner sig et yndigt Panorama over de omgrændsende Gaarde og de mange Oldtidsminder. Gravhøie Dverflod skuer man herfra, der indbyde Antikvaren til Forventning af en rilig Høst for Historien; og saaledes maatte man antage, at det viiste sig i Nærheden af Nordens berømteste Dfferhuus, og i en saa yndig Egn, hvor Naturens Skjønhed udfolder sig ved ethvert Skridt.

Paa Veien herfra til Stiklestad kom vi forbi Gaarden Tronæs, egentlig Thrandenæs, hvor den Thrandr skal have boet, der gav Throndelagen sit Navn. Vel laae Gaarden et godt Stykke affides, men jeg kunde grant see den henne paa en stor Slette, og Grupper af Gravhøie laae trindt omkring den¹⁾. Hos Præsten Erlandsen i Sparboen, der fortjensflligen har samlet Ma-

1) Toldkasserer Schult i Throndhjem har fortalt mig, at paa den Gaard, som bebødes af hans Fader ligge, i een Klynge 37 Gravhøie i en bøiet Retning = $\bar{P}$, (et latinst S i liggende Stilling)

terialier til den Throndhjemske Præstehistorie, og nu udgiver dem, vare vi inde, og fandt der en hyggelig Familje. Derfra fore vi lige til Stiklestad, for der at see de Steder, hvor Christendommens Helt, den siden kanoniserede Olaf Haraldson eller Olaf den Digre, endte med Sværd i Haand sin jordiske Bane.

I gamle Dage meente man med Sikkerhed at vide det Sted, hvor han faldt, og man reiste da til Minde herom et simpelt Kors der, hvor han lod sit Liv. Det var paa Brinken af den Bakke, som man kjører opad, for at komme til den Slette, hvor Kirken ligger. Korset blev gammelt og henmaldrede, men da den Helliges Minde endnu levede lige livsfrisk i hver Nordmands Bryst, saa lod i Aaret 1710 en Oberst Leffert af Pletet det gamle Træminde nedtage og paa samme Plet af Muursteen opføre et pyramidalsk-konisk Monument, omtrent 5 Alen høit, med det Jernkors i Toppen, som havde staaet ovenpaa den gamle Træstotte, og som er næsten 2 Alen høit. Den Inscription, som paa en flad Steen i denne Ronus er lige saa slet indhuggen, som den er historisk urigtig, forvansker det hele, nu ikke engang vedligeholdte, Monument; og var det ikke for Jernkorsets Skyld, der ventelig er jevngammelt med det oprindelige Træmonument, og saaledes vel reist strax efter Olafs Fald eller i Midten af det ellefte Aarhundrede, saa kunde jeg ønske det Lemfortske Mindesmærke reent sloffet. Det nyere af Stiftsamtmand Adler opførte pompøse Monument, som er sat ved Siden af hiint, behager mig ikke stort bedre, om det end er opført i højere, ja i elegant Stil; men deels forekommer Indskriften mig ikke simpel og høj nok — det høie bør altid være simpelt —, deels passer den i historisk Henseende ikke længer til den astronomiske Beregning, hvorved Prof. Hansteen har godtgjort, at Slaget ved Stiklestad stod d. 31. Aug. 1030, og at denne Dag var Olafs Dødsdag. Den paa begge Monumenterne nu forskjellig anbragte, og paa dem begge urigtige Aars- og Dags-Angivelse maa forville den fremmede Rejsende, som ikke er bekendt med Sagen. Skulde det ikke være en værdig Gjenstand for Deliberationer i den udførelse lovende "Forening til Oldmonumenters Tilsyn og Opbevaring", at undersøge, hvorvidt det Urigtige her kunde berigtiges, under offentlig Præg, til den yngre Olafs Minde, som da og tillige at overveje, hvorvidt det maatte findes passende at restaurere Mindet om den ældre Olafs Christendomsdaad paa Statlandet i Bergens Stift, førend Erindringen om det Sted, hvor det oprindeligt reistes i sin altfor store Simpeltid paa Dragseidet, sporløst forsvinder.

f. p. J. P. M. M. Linné (byghjæder)

Alt nu Stedet, hvor den gamle Træstøtte stod, der skulde minde om Olaf den Helliges Fald paa Stiklestad, var den Plet, hvor Thorer Hund bibragte ham Banehugget, eller at Kampen idetmindste foregik paa Sletten, som ligger mellem dette Sted og Stiklestads Kirke, har været underkastet historiske Tvivl. Paa et Kart af Oberst Lyng over Situationen af Stiklestadgaardene, udgivet 1794, antydes Slaget holdt paa Vestre-Stiklestad. Schonning er ogsaa af den Mening, at det er holdt der. Kliiver derimod antager, at Olaf faldt paa Øvre-Stiklestad; og jeg for min Deel kan ikke skjønne Andet end at han maa have Ret. Det er nemlig forhen berørt, at der, hvor nu den Demfortske murede Mindestøtte fra 1710 staaer, har en Træstøtte med et Jernkors paa Toppen staaet. Denne antager jeg, at enten Pietet fra Olafs Benneres og Tilhængerens Side har reist strax efter hans Død, eller at hans Selvbitet efter hans Kanonisering 1132 har foranlediget, og at Træstøtten da blev sat netop paa den Plet, hvor Olaf faldt, og derom maatte Goff dog vide Besked saa kort efter Tildragelsen. Vilde jeg endog indrømme, at Støtten ikke skulde nødvendig vise den Plet, hvor Olaf faldt, hvilket dog Murestøttens Indskrift tydelig paastaar, men kunde antyde, at Kampen sluttedes paa denne Slette, saa finder jeg dog ingen antagelig Grund til, at Mindestøtten blev sat paa Øvre-Stiklestads Grund, naar Slaget virkelig blev endt og Olaf var falden paa Vestre-Stiklestad, hvor den i saadant Tilfælde burde have været reist. Saadant var mit Raisonnement, da jeg stod under disse betydningsfulde Monumenter; men dette Raisonnement bestyrkedes for mig, da jeg efter fuldendt Rejse fik af min Ven, Alsessor Schwach laant et af ham kopieret Kart efter Kliiver, hvortil denne har foiet følgende Bemærkninger:

"Det har været meget vanskeligt, noiagtig at bestemme, hvor Stiklestadslaget holdtes og Olaf faldt. Men ved noie at betragte Terrainet, og sammenholde dette med Snorre, synes det mig klart, at Slaget er leveret i Bassen nedenfor det Sted, hvor Mindestøtten nu findes. Det Gnefte, disse to Steder have tilfælles er Bassen eller Brinken (see Hagerup om Olaf den Hellige, S. 233), hvor Olaf opstillede sin Slagordning. Men dette er ogsaa Alt, hvad der kan tjene til Formodning om, at Slaget er leveret paa Vestre-Stiklestad. Vel findes i Nærheden heraf nogle Kjempehoie, hvoraf de Fleste ere Skibehoie, og som paa Lyngs Kart ere anlagte; men disse Hoie ere formeentlig ældre end Olafs Tid, thi den Gne af dem, der tilligemed de Andre, paa 2 nær, nu ere udjævnede, var en God-